

V **HISTORISCH** G VOORBURG

Tijdschrift van de Historische Vereniging Voorburg

- Geschiedenis hebben, geschiedenis maken
- De Delftse ambachtsheren van Voorburg
- Voorburgs Verleden

Jaargang 1 ■ Nummer 1 ■ 1994

Van de Voorzitter

Met heel veel plezier en gepaste trots bieden wij u aan het eerste nummer van het periodiek van de Historische Vereniging Voorburg: 'Historisch Voorburg'. Met dit periodiek hopen wij een platform te bieden aan alle leden van de vereniging om de schriftelijke weerslag van hun historisch onderzoek te presenteren. Tegelijkertijd kan het periodiek in hoge mate fungeren als bindend element voor de vereniging. Het bestuur van de vereniging stelt zich op het standpunt dat de vereniging 'gemaakt' wordt door de leden: zij dienen de richting van de te ontwikkelen activiteiten te bepalen. Het tot stand komen van het periodiek heeft zich ook tegen deze achtergrond voltrokken: enthousiaste leden van de

vereniging, aangevuld met enkele bestuursleden hebben zowel de vormgeving als inhoud van het blad een gezicht gegeven. In dit eerste nummer grijpen we terug op de jonge geschiedenis van de Historische Vereniging Voorburg zelf. De overige artikelen hebben als gemeenschappelijk karakter: geschiedenis van en door mannen, van ambachtsheren tot voormalige wethouder. Als vrouw kan ik u deze lezenswaardige artikelen van harte aanbevelen.

Tenslotte wil ik de voltallige redactie en vormgevers bedanken voor hun inspirerende inzet waarmee dit eerste nummer tot stand is gekomen. Beloont u hen door bijdragen voor komende periodieken.

Inhoud

Van de voorzitter	3
Geschiedenis hebben, geschiedenis maken	4
Een regisseur van Voorburgs verleden	6
De Delftse ambachtsheren van Voorburg	8
De ledenlijst	16
Voorburgs Verleden	17
Colofon	18

Geschiedenis *hebben* geschiedenis *maken*

Nu de Historische Vereniging Voorburg ongeveer een jaar bestaat is het interessant iets over de jonge geschiedenis van de vereniging te weten.

In november 1991 gaf het gemeentebestuur opdracht aan een externe deskundige om te rapporteren over het functioneren van de beide Voorburgse musea. De heer Dick Couvée oud-directeur van het Frans-Halsmuseum te Haarlem nam deze taak op zich. Begin april 1992 verscheen zijn rapport 'Swaensteyn en Hofwijck, twee Voorburgse musea naast en met elkaar', waarin een groot aantal adviezen voor een nieuw beleid werden gegeven. Couvée stelde onder meer voor om de besturen van beide musea te scheiden en om van museum Swaensteyn, na een grondige opknappbeurt van het gebouw, een cultuur-historisch centrum te maken. De aanbevelingen in het rapport Couvée werden groten-

deels door het gemeentebestuur overgenomen. Architectenbureau Van der Sterre-Peetoom kreeg opdracht tot het maken van een ontwerp voor de verbouwing van het pand aan de Herenstraat en daarna stelde de gemeenteraad een bedrag van f600.000,- beschikbaar voor deze renovatie.

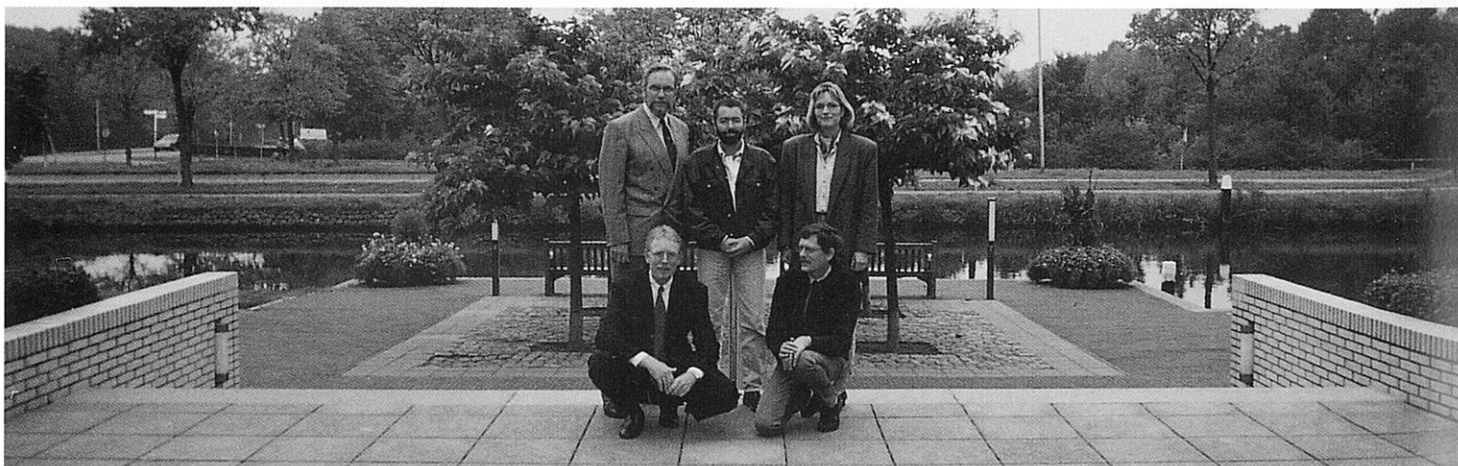
In een nota aan de gemeenteraad van 16 februari 1993 constateerde het College van B & W 'dat het tot op heden in Voorburg nagenoeg heeft ontbroken aan een vorm van coördinatie en systematiek in het onderzoek naar de plaatselijke geschiedenis'.

Een historische vereniging zou een plaats moeten krijgen in museum Swaensteyn en als taak hebben: 'het bevorderen enuitvoeren

van systematisch en kwalitatief verantwoord historisch onderzoek'.

Inmiddels had op initiatief van wethouder J.W. Eggink op 19 januari 1993 voor 'historisch geïnteresseerden' een bijeenkomst in de raadzaal plaatsgevonden. De meeste belangstellenden hadden enige jaren daarvoor al deelgenomen aan de werkzaamheden rond de uitgave van de 'Kroniek van Voorburg'. Tijdens deze bijeenkomst werd een werkgroepje opgericht die de volgende opdracht kreeg: Moet er een historische vereniging worden opgericht en zo ja, wat zou haar taak kunnen zijn?

De werkgroep bestond uit: F. Dietz, C.J. Geervliet, M.J. Harms, Mevr. A. Oostdijk, J.J.E. Rietema,

P.J. Yperlaan en coördinator J.H.S.M. de Beer.

Nadat in deze groep de vraag over de oprichting positief beantwoord was, begon men met het opstellen van de doelstellingen en taken van zo'n vereniging. Al snel bleek dat de historische vereniging geen overkoepelende organisatie moest worden van reeds bestaande aanverwante verenigingen. Ook taken die andere verenigingen reeds hadden gesteld, zou de historische vereniging niet aanpakken. Onderzoek en bevordering van de kennis en belangstelling voor de geschiedenis van Voorburg werd hoofddoel van de vereniging. De taken in de historische vereniging zouden worden uitgevoerd door kleine werkgroepen, samengesteld uit leden.

Reeds op 6 april 1993 kon de werkgroep haar resultaat in een eindverslag aan wethouder Eggink sturen: de concept-statuten voor een historische vereniging. Op 25 mei 1993 werden wederom alle geïnteresseerden in de raadzaal genood om in te stemmen met de oprichting van

een historische vereniging. In enige weken waren de benodigde bestuurskandidaten gevonden. Na nog wat overleg over de verdeling der bestuurs-taken werd het tijd om naar de notaris te gaan. Op 25 oktober 1993 werden de statuten door de Voorburgse notaris F.H.A.A. Duynstee vastgelegd en daarmee was officieel de Historische Vereniging Voorburg geboren.

Met een introductie-avond op 23 november 1993 in de Gemeentezaal van de Opstandingskerk trad de kersverse vereniging voor het eerst naar buiten en konden

belangstellenden zich aanmelden als lid. De nieuwe leden kregen een welkomstgeschenk, een verjaardagkalender met reproducties van oude Voorburgse foto's: het eerste produkt van de historische vereniging. Deze avond leverde direct al 30 aanmeldingen op.

U ziet dat de Historische Vereniging Voorburg al een korte geschiedenis heeft. Nu moet de vereniging nog geschiedenis maken.

De vereniging presenteert zich op de binnenplaats van 'Swaensteyn' tijdens de Open Monumentendag. Het bestuur en tal van leden laten zich van hun beste kant zien. Ondanks het wisselvallige weer zijn er toch 26 nieuwe leden bijgekomen.

Het oprichtingsbestuur bestaat uit: (vrnl) Rosemarie Bisseling (voorz.), Kees van der Leer, Martin Harms, Joop van der Stelt (secr.), Joop de Beer (adviseur). (foto boven) Gerard Langerak (penningm.).

Een Regisseur van Voorburgs verleden

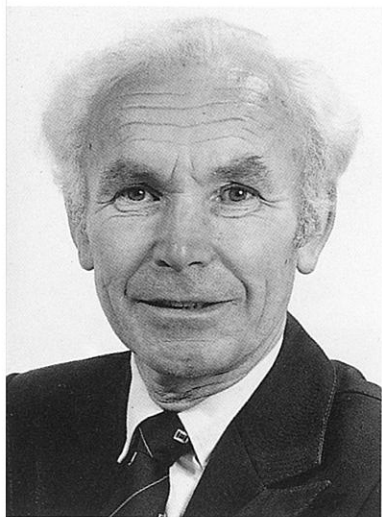
Mr.dr. J.W. Eggink, geboren in 1927 te Willemstad (N.Br.), studeerde rechten in Amsterdam en promoveerde in 1958 op 'De geschiedenis van het Nederlands Gevangeniswezen'. Hij woont sinds 1966 in Voorburg waar hij in de periode 1978-1994 wethouder was.

Eggink wist amper iets over het stadsdorp aan de rand van Den Haag. Toen hij in 1978 wethouder van Voorburg werd (en later o.a. cultuur in zijn portefeuille kreeg) begon hij zich te interesseren voor het verleden van zijn woon- en werkplaats. Zo ontdekte hij dat er nog een hoop vragen op dit terrein bleken te zijn en dat nog lang niet alles was onderzocht. Al snel had hij zichzelf tot taak gesteld om mensen te enthousiasmeren tot het verder onderzoeken en invullen van hiaten in de Voorburgse geschiedschrijving. Dit was niet altijd even gemakkelijk. Soms sprak hij tegen dovemansoren als het er om ging de mensen uit zijn omgeving te wijzen op de zeer hoge leeftijd van hun woonplaats. Niet iedereen was geïnteresseerd in het feit dat Voorburg al meer dan 2000 jaar oud was. Maar in de zestien jaar dat Eggink wethouder was, keerde het tij. Mensen begonnen zich steeds meer bewust te worden van het verleden. Geschiedenis raakte in.

Eggink vond steeds meer enthousiaste Voorburgers die vorm wilden geven aan zijn ideeën. Na zijn afscheid bij de gemeente Voorburg volgt hij nu, vanuit zijn luie stoel, de laatste ontwikkelingen van 'Swaensteyn', 'Hofwijck', 'De Archeologische Werkgroep Voorburg' en 'De Historische Vereniging Voorburg'. Eggink is gelukkig met het feit dat er de laatste jaren veel bereikt is op lokaal historisch gebied.

Een gesprek over het ontstaan van een stukje Voorburgse geschiedschrijving: "Het begon allemaal onder het genot van een glas wijn tijdens de 'Franse week' in de Herenstraat. Kees Voorhoeve, de historicus van het dorp, schoof aan mijn kraam voorbij en ik nodigde hem uit om een glas met mij te drinken. Wij raakten in een geanimeerd gesprek over de geschiedenis van Voorburg en na nog een glas wijn was het idee rond het thema 'Voorburg 2000' geboren. Enfin, in 1988, de voorbereidingen hebben zo'n twee

jaar geduurd, was het zover, en in het kader van Voorburg tweeduizend jaar oud, vonden er tal van historische activiteiten plaats. Waarbij het idee om een boek uit te geven waarin het dagelijks leven in Voorburg, door de tijden heen, centraal zou staan. Wij hebben in 1986 reeds een oproep in de krant geplaatst waarin we mensen vroegen die mee wilden speuren naar Voorburgs verleden. Op deze advertentie kwamen veel reacties en na een kleine selectie heeft zich hieruit de schrijversgroep gevormd die zich, geheel belangeloos, zou gaan inzetten voor wat uiteindelijk bekend is geworden als 'De Kroniek van Voorburg'. In 1985 was reeds de 'Archeologische Werkgroep Voorburg' opgericht. Steeds meer vraagstukken uit de Voorburgse geschiedenis werden, tot mijn grote vreugde, opgelost. De Romeinse geschiedschrijving van Voorburg werd beter omlijnd. Zo werd bewezen, wat daarvoor alleen maar werd vermoed, dat Voorburg met Nijmegen als enige Nederlandse plaatsen ongeveer in het jaar 132 na Chr. stadsrechten van de Romeinen hebben verkregen. De plaats Voorburg is al ouder en ook voor de Romeinse tijd moet hier al bewoning zijn geweest. Dus Voorburg was helemaal niet zo Romeins als zolang gedacht was. De lokale Germaanse (of beter gezegd: Cananefaatse) bevolking heeft zich vermengd, en niet alleen met de Romeinen,

Oud-wethouder J.W. Eggink

maar veel meer nog met bijvoorbeeld de Franken. Het donkere gat van de Middeleeuwen begon ook contouren te krijgen. Er bleek hier in die tijd bewoning te zijn geweest. Kortom er kwam steeds meer lijn in de vormgeving van de Voorburgse geschiedschrijving."

Waren er ook minder positieve ontwikkelingen tijdens uw loopbaan bij de gemeente?

"Natuurlijk zijn er ook wel eens wat minder rooskleurige ontwikkelingen geweest. Hofwijck raakte in de financiële problemen en Swaensteyn werd met sluiting bedreigd. Ook heb ik mij lange tijd verzet tegen de museumfunctie van Swaensteyn, ik bedoel als beeldende kunst museum, terwijl ik vond dat Swaensteyn een Cultuur Historisch Centrum voor Voorburg moest worden. Maar ook deze ontwikkeling heeft zich ten goede gekeerd. Ik voelde me heel gelukkig ten tijde van mijn afscheid. Een van de laatste aanzetten die ik nog voor mijn vertrek heb mogen geven, was die tot de oprichting van de historische vereniging. Want ook al heeft Voorburg nu een Cultuur Historisch Centrum, ik vind het ook belangrijk om daarnaast een historische vereniging te hebben. Ik verwacht veel van deze vereniging en zie uit naar de eerste publicaties."

Wat is uw persoonlijke mening over geschiedenis in het algemeen?

"Mijn leidraad bij het aangeven

van de richting in de historische vormgeving was altijd: 'Kijk om je heen. Kijk naar het leven van alle dag in je woonplaats en ontdek de sporen uit een ver verleden.' Vooral dat dagelijks leven uit de geschiedenis moet bij mij centraal staan. Daarom werden voor 'De Kroniek' onderwerpen als 'de kerk door de tijden heen', 'de brandweer' enz. gekozen. Mijn advies is: begin je onderzoek in een recent verleden, of start zelfs bij vandaag, wat de geschiedenis van morgen is. Probeer er zoveel mogelijk mensen bij te betrekken. Vertel de jeugd over onze voorouders. Een aardig voorbeeld hiervan is het kinderboek dat over het Romeinse Voorburg is verschenen. Ik ben ook reusachtig blij met de oprichting van 'het Archeon' in Alphen aan den Rijn waar men Forum Hadriani als voorbeeld van een Romeinse nederzetting op Nederlands grondgebied heeft gekozen."

Heeft u speciale verwachtingen van de Historische Vereniging?

"Ach, verwachtingen.... ik heb wel een advies voor de historische vereniging. Ik hoop dat men zich niet teveel vastbijt op dit stukje grondgebied. Ik zou willen zeggen: Kijk om je heen, kijk verder. Wat gebeurde er bijvoorbeeld in Den Haag of in het Westland? We weten inmiddels een heleboel over Constantijn Huygens, omdat hij hier gewoond heeft. Maar wat weten we over zijn zonen? In Nederland kent men Constantijn,

maar de rest van Europa kent alleen Christiaan Huygens, die in Londen en Parijs hogelijk werd geëerd. Trek lijnen door naar het buitenland. Met welke beroemde tijdgenoten heeft Christiaan Huygens in deze wereldsteden contact gehad? Maar het is ook interessant om het Romeinse Voorburg te vergelijken met andere plaatsen uit die tijd. Bezoek de muur van Hadrianus als je in het noorden van Engeland bent, of ga naar zijn tuin, in Tivoli, bij Rome. Ontdek overeenkomsten tussen het Europa van 1994 en het Europa ten tijde van het Romeinse Rijk. Verder hoop ik dat de Historische Vereniging Voorburg licht kan brengen in het donkere gat van de Voorburgse Middeleeuwen. En dat zij veel mensen bij haar werk weet te betrekken. Ik denk hier bijvoorbeeld aan het organiseren van tentoonstellingen van oude ansichten, per wijk. Uit mijn ervaring heb ik geleerd dat ideeën belangrijk zijn, ook al zijn ze niet direct te realiseren. 'Wacht maar', riep ik dan, 'vroeg of laat doet iemand er iets mee'. In mijn rol als regisseur op het gebied van de Voorburgse cultuur heb ik jarenlang ideeën aangedragen en kijk eens wat er allemaal verwezenlijkt is. Soms ben ik er zelf verbaasd over. En -eerlijk- anderen hebben het waar gemaakt, uit eigen aanzet tot meedoen, en niet ik."

De Delftse ambachtsheren van Voorburg

Het derde hoofdstuk van het boek 'Dorp aan de Vliet, geschiedenis van Voorburg' heeft als titel: Het ambacht Voorburg. Hierin wordt onder meer beschreven dat de stad Delft in 1615 de ambachtsheerlijkheid Voorburg koopt van de prins de Ligne. Het verhaal wekt de suggestie dat burgemeester Ewout van der Dussen de eerste Voorburgse ambachtsheer uit Delft zou zijn, hetgeen niet het geval is. Meer dan twee eeuwen, tot 1828, blijft Delft eigenaar van het ambacht Voorburg. In genoemd boek wordt op een enkele uitzondering na nergens melding gemaakt wie in de 'Delftse periode' namens de stad de functie van ambachtsheer feitelijk uitoefende. Om deze omissie goed te maken heb ik als archivaris van de gemeente Voorburg gemeend hiernaar onderzoek te moeten doen.

Harpert Maartensz. Tromp, ambachtsheer van Voorburg 1675-1691. Hij was een zoon van de beroemde admiraal Maarten Harpertsz. Tromp.

In het Voorburgse oud-archief bevindt zich een grote verzameling charters (perkamenten akten), die opgevouwen in enveloppen bewaard werden. Deze wijze van opberging maakte raadpleging van de akten praktisch onmogelijk. Nadat alle charters enige jaren geleden gerestaureerd waren, werd een summier overzicht van de inhoud der akten gemaakt. De charterverzameling bleek een serie 'verleibrieven' (leenakten) van de ambachtsheerlijkheid van Voorburg te bevatten. In 1838 werden alle akten in een archiefinventaris opgenomen en van een aanduiding in rode inkt (letter I t/m V; alleen akte T is nog niet teruggevonden) voorzien.

Deze akten vormden de basis voor mijn onderzoek naar de personen die namens de stad Delft de functie van ambachtsheer van Voorburg uitoefenden.

Delft koopt

De Tachtigjarige Oorlog van de hervormde Hollanders tegen het katholiek gebleven Zuiden, bracht een scheiding tussen de twee partijen en voor allebei een isolement teweeg. Het Twaalfjarig Bestand, een rustperiode van 1609 tot 1621 in deze strijd, was voor de Zuidnederlanders een gunstige tijd om hun goederen in de noordelijke Nederlanden van de hand te doen. Vandaar dat ook de Belgische prins Lamoraal de Ligne de ambachtsheerlijkheid van Voorburg verkocht. Voor een bedrag van f 19.400,- kocht Delft op 26 september 1615 de ambachtsheerlijkheid Voorburg van Maria de Melun, echtgenote en gemachtigde van de prins de Ligne.

Delft had een breed stadsbestuur: een college van vier burgemeesters en zeven schepenen. Bovendien zette men de burgemeesters na hun ambtsperiode

van twee jaar op de zogenaamde 'meij-lijst' om te vermijden dat zij terstond in dezelfde functie herkozen werden. Door deze wijze van kortstondig besturen was het voor de stad belangrijk om haar (ex-)magistraten meer aanzien te verschaffen en waren bijbaantjes met neveninkomsten zeer aantrekkelijk.

Onder voorbehoud

Voordat van een definitieve verkoop sprake was, moest echter nog een hobbel genomen worden: de leenheer, de Staten van Holland en Westfriesland, moest eerst schriftelijk bevestigen dat de ambachtsheerlijkheid een onversterfelijk erfleen (niet alleen opvolging door bloedverwantschap) was. Kreeg de stad Delft deze bevestiging niet dan werd de koop ongedaan gemaakt, waarbij als waarborg voor de terugbetaling van de koopsom door de prins de hoge heerlijkheden van Wassenaar en Katwijk in onderpand werden gegeven.

Omwille van de trouwe diensten die Delft vanaf het begin van de oorlog aan de 'gemene saecken' (we zouden nu zeggen: in het landsbelang) bewezen had, werd deze bevestiging op 17 december 1615 in een bezegelde charter verleend. Nu moest de stad Delft alleen nog een persoon aanwijzen die de functie van ambachtsheer van Voorburg kon bekleden.

Leenverheffing

De ambachtsheer van Voorburg was dus leenman van de Staten van Holland en Westfriesland.

De Staten hadden de taak van leenheer overgenomen van de graaf van Holland toen de laatste graaf, koning Philips II van Spanje, niet meer als zodanig erkend werd. Bij de leenverheffing moest de leenman 'hulde, eed en manschap' doen in handen van de stadhouder en leenmannen van de Leen- en Registerkamer van Holland. Tevens moest hij 'heergewaden' geven en de nodige kosten betalen (in 1759 bedroegen heergewaden en kosten samen 59 gulden en 17 stuivers). De heergewaden waren van oorsprong de kledingstukken, die een leenman bij de leenverheffing aan zijn leenheer verschuldigd was. Volgens het register van de specificatie der heergewaden in het archief van de Leenkamer kwamen ook wel zaken voor als: witte handschoenen, rode sperwer, rode havik, stopen wijn, konijnen en geld. Zeer waarschijnlijk werden deze goederen in de achttiende eeuw niet meer in natura gegeven, want in de registers wordt de waarde hiervan in geld uitgedrukt. Voor de ambachtsheerlijkheid van Voorburg waren de heergewaden niet gespecificeerd (d.w.z. het waren geen voorwerpen) en werden gewaardeerd op 10 gulden.

Voorburgse ambachtsheren

Op 6 februari 1616 werd de oud-burgemeester Johan van Lodensteyn als eerste namens de stad Delft beëdigd tot ambachtsheer van Voorburg. In alle aanwezige verleibrieven wordt

uitdrukkelijk bepaald dat om de continuïteit te garanderen, de stad Delft binnen redelijke termijn na overlijden van de ambachtsheer een opvolger, 'een sterfman', moest aanwijzen. De titel was dus persoonsgebonden en normaal oefende de ambachtsheer deze functie tot aan zijn dood uit. Hoewel in 1654 wordt vermeld dat Joost Cornelissen van Lodensteyn de jongste burge-meester van Delft was, heeft hij nog geen zes jaar ambachtsheer van Voorburg mogen zijn. Gaspar van Kinschot heeft deze functie het langst bekleed: ruim 36 jaar. Daarentegen was Theodorus Vallensis nog geen 8 maanden ambachtsheer toen hij overleed. Een uitzondering in de opvolging na overlijden vinden we op 17 januari 1673 in de verleibrief van deze Theodorus Vallensis. Hij werd ambachtsheer 'mits het excuseeren vande bedieninge vanden heere Dirck Meerman, gedaen door sijn hoocheijt den heere Prince van Orange'. In het Rampjaar 1672 werd door de nieuwe stadhouder Willem III de wet veranderd, waarbij een groot aantal stadsbestuurders het veld moest ruimen. Zeer waarschijnlijk is ook Dirck Meerman het slachtoffer geworden van deze machtswisseling, die door de radeloze, redeloze en reddeloze burgerij werd opgedrongen.

In het archief van de Leenkamer wordt in 1759 de laatste verheffing van de ambachtsheerlijkheid van Voorburg opgetekend. Gerard van Hoogeveen werd de

*Gezicht van Voorburg vanuit
het zuiden.
Ets van Coenraet Decker, 1660.*

nieuwe ambachtsheer en bleef in functie totdat in 1795 de oude Republiek der Verenigde Nederlanden door de Bataafse omwenteling was weggevaagd. Ingegeven door vrijheid, gelijkheid en broederschap verdween gedurende de gehele Franse Tijd onder meer het fenomeen 'heerlijkheden'.

In 1813 worden bij de vorming van het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden de oude rechten weer hersteld. De heerlijkheden vormen echter een bestuurslaag die niet meer past in de nieuwe staatsorganisatie en worden tenslotte met de invoering van de nieuwe Grondwet van 1848 afgeschaft. We zien aan de hand van archiefstukken dat de nieuwe ambachtsheer, burgemeester C. Overgaauw Pennis, een aantal taken uitoefent en voor andere

zaken weinig belangstelling toont. Hij geeft wel in 1820 zijn goedkeuring aan de aanstelling van een Voorburgse veldwachter. Doch bij de jaarlijkse afhoring (controle) van de gemeenterekening van 1817 t/m 1824 komt het hem telkens niet gelegen om aanwezig te zijn.

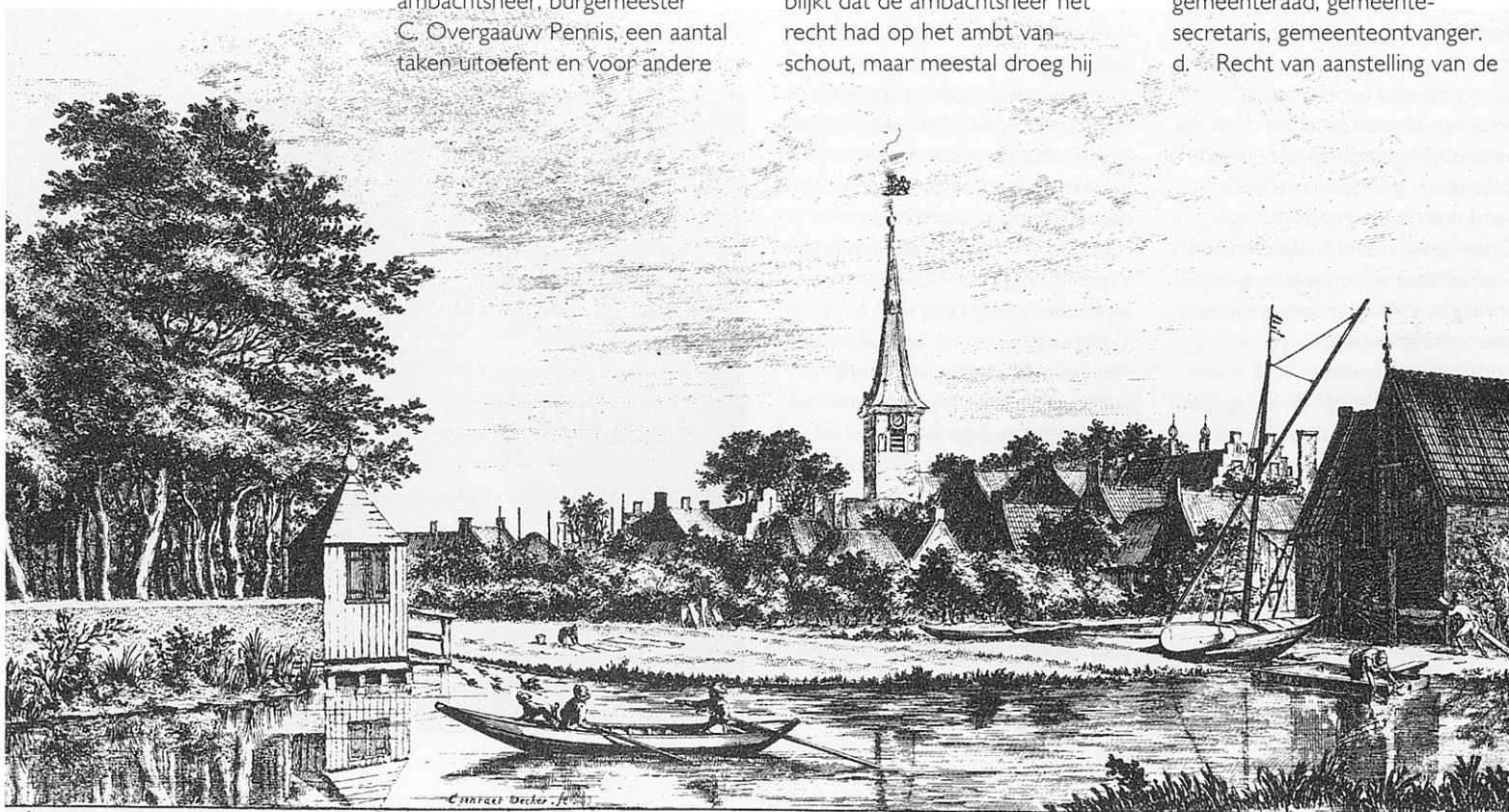
Heerlijke rechten

In de verleibrieven wordt geen specificatie gegeven van de rechten die de Voorburgse ambachtsheer bezat. Hierin wordt slechts melding gemaakt van: de ambachtsheerlijkheid van Voorburg, de korentienden, smaltienden en het windrecht aldaar en de korentienden in de Tedingerbroek. Uit de literatuur blijkt dat de ambachtsheer het recht had op het ambt van schout, maar meestal droeg hij

deze taak over aan een door hem benoemde persoon. Ook in Voorburg heeft de ambachtsheer nooit zelf de functie van schout uitgeoefend.

Uit een krantenartikel van A. Dorsman blijkt dat in 1828 de rechten van de Voorburgse ambachtsheerlijkheid bestonden uit:

- Handopening tot het beroepen van een predikant (toestemming verlenen tot het starten van de beroepings-procedure) en goedkeuring van de beroeping.
- Eigendom van een bank in de Oude Kerk en de Franse Kerk.
- Recht van voordracht bij de benoeming van de schout (later: burgemeester), leden van de gemeenteraad, gemeente-secretaris, gemeenteontvanger.
- Recht van aanstelling van de

d' Ambachts. Heerlycheyt van Voor-burgh met den Aenkleeven van dien. Mijsghaders de Tienden aldaer. als oock in Teedingerbroeck is by de Stadt aengekocht in den Iare 1615. van den Heere Prince van Ligue, werdende dese Domeynen by de Heeren Staten van Hollandt-ende weſtverieſtlands. noch in't ſelfde Iaer. verklaert voor een goet en onſterfelyck leen.

schoolmeester, bidder ter begrafenis, verhuurder van rouwmantels en -kleden, bode, marktschippers.

e. Genot van inkomsten per jaar: 10% van het traktement van de burgemeester en 5% van het traktement van de gemeente-secretaris en de gemeenteontvanger.

Noot: Een uitgebreider archief-onderzoek zal nodig zijn om alle rechten van de Voorburgse ambachtsheer te kunnen opsommen.

Delft verkoopt

In de Franse Tijd werden de heerlijke rechten afgeschaft. Iedere burger was gelijk; er bestonden geen adellijke titels en (ambachts)heren meer. Bij het aantreden van koning Willem I werden de oude rechten echter weer hersteld, maar zeker voor de heerlijkheden was het met de glans van hun bestaan gedaan. De ambachtsheer mocht dan wel formeel een aantal functionarissen benoemen, maar in feite was hij niet meer vrij in het uitkiezen van zijn 'personeel'.

Door het invoeren van een nieuwe begraafwet (niet meer in de kerk begraven, maar op een kerkhof buiten de bebouwde kom der gemeente) had Delft in 1828 dringend behoefte aan geld voor de aanleg van een nieuwe begraafplaats. Men besloot dus enige overtollige bezittingen te verkopen. Tijdens een openbare veiling op 2 en 9 oktober 1828 wordt de ambachtsheerlijkheid

van Voorburg bij opbod verkocht. De hoogstbiedende blijkt de gemeente Voorburg zelf te zijn, met een bedrag van f7.500,- (excl. de kosten). Voor het benodigde geld sluit de gemeente Voorburg een lening af bij jonkheer mr. H.J. Caan, een van haar rijkste inwoners. Vanaf 1 januari 1829 is de gemeente Voorburg eindelijk baas in eigen huis. Zij laat dat blijken door op 10 maart 1829 schriftelijk aan de besturen van de Franse Kerk en de Hervormde Gemeente mee te delen, dat alle Delftse onderscheidingstekens van de ambachtsheerlijkheidsbank in hun kerken moeten worden verwijderd.

Opheffing heerlijke rechten

In de periode na 1828 worden de ambachtsheerlijke rechten geleidelijk door de gemeente Voorburg afgeschaft dan wel verkocht. Als een soort inkomstenbelasting moest de ambachtsheer 4% van de opbrengst van het ambacht in de schatkist van het Rijk storten. Begin 1830 vraagt en krijgt de gemeente Voorburg vrijstelling van het afdragen van deze belasting. Van de wedden van de burgemeester, de gemeente-secretaris en -ontvanger moest jaarlijks een zeker percentage aan het ambacht worden afgedragen. In 1830 was dit een bedrag van resp. f37,50, f20,- en f5,-. De gemeenteraad besloot echter genoemde functionarissen met ingang van 1830 vrij te stellen van deze heffing. Gedeputeerde Staten was het eens met deze 'salarisverhoging'.

Reeds in 1830 is er een klein conflict over het bezit van de heerlijke rechten. De gemeente Voorburg heeft vernomen dat de hervormde predikant gaat vertrekken en laat schriftelijk weten dat zij het recht tot geven van handopening heeft en de benoeming van de nieuwe predikant moet goedkeuren. Het bestuur van de hervormde gemeente meldt echter in de veronderstelling te zijn dat door aankoop van de ambachtsheerlijkheid de heerlijke rechten in een en dezelfde hand terechtgekomen zijn en zodoende vervallen. Om de gemoederen te sussen vraagt de kerk toch toestemming aan de gemeente om de beroepingsprocedure te kunnen beginnen, maar dient enige weken later al een verzoekschrift in om dit heerlijke recht te laten vervallen. De gemeenteraad vindt haar beroepingsrecht discriminerend ten opzichte van de andere kerkgenootschappen en stemt voor afschaffing, hetgeen na goedkeuring door Gedeputeerde Staten zijn beslag krijgt. Ruim twintig jaar later zijn de kerkelijke en de burgerlijke gemeenten van Voorburg weer in conflict met elkaar. En weer dacht de kerk dat de heerlijkheidsrechten vervallen waren, nu door invoering van de nieuwe Grondwet van 1848 (de Grondwet bracht geen verandering in het eigendomsrecht van bezittingen). Het kerkbestuur had eigenmachtig een gedeelte van de ambachtsbank, die 10 zitplaatsen groot was, in bezit genomen. Waarschijnlijk was prinses

Marianne aanleiding tot deze 'stoelendans'. Deze dochter van koning Willem I vestigde zich in dat jaar in Voorburg en kreeg een eigen bank in de Oude Kerk aangeboden. Op verzoek van de burgerlijke gemeente verklaren Gedeputeerde Staten nog maar eens dat dit heerlijke eigendomsrecht niet vervallen is, daarbij gelijktijdig wel aantekenend dat een elegante oplossing van deze strijd haar voorkeur heeft. Na veel gehakketak komt men tot een overeenstemming: de bank wordt voor een bedrag van f500,- aan de kerk verkocht.

De stad Delft is meer dan twee eeuwen ambachtsheer van Voorburg geweest. Na de Franse Tijd waren de heerlijkheden een achterhaald instituut en nam de status van de ambachtsheer steeds meer af. Nadat de gemeente Voorburg in 1828 de ambachtsheerlijkheid had gekocht, werden ook de daaraan verbonden rechten een voor een opgegeven. Wie waren de Delftse regenten, die zich Heer van Voorburg mochten noemen? Uit de charters in het archief van de gemeente Voorburg kon een volledige lijst worden samengesteld.

Ambachtsheren van Voorburg (1616-1828)

Datum van de verlei-brief

Alle genoemde personen waren burgemeester van Delft (biografische gegevens)

5 februari 1616

Johan Jansz. van Lodensteyn, overleden 3 oktober 1626.

27 oktober 1626

ridder Ewout van der Dussen, zoon van Jacob Ewoutsz. van der Dussen en Alida Jansdr. van Hoogenhouk. Geboren 31 juli 1574, overleden 16 mei 1653. Hij huwde in 1619 met Catharina van der Hoeft (1600-1666). Hij was lid van de Staten-Generaal en ambassadeur in Londen.

19 juni 1654

Joost Cornelissen van Lodensteyn, zoon van Cornelis van Lodensteyn en Sophia van der Meer. Geboren 7 januari 1584, overleden 21 april 1660. Hij huwde in 1613 met Maria Voorburch (1587-1667).

24 maart 1661

Dirk Gerritz. (II) Meerman, zoon van Gerrit Meerman en Adriana Pous. Hij was onder meer Heer van Molenaersgraef en lid van de Raad van Staten. Ongehuwd overleden 3 september 1680.

17 januari 1673

dr. Theodorus Vallensis, zoon van dr. Jacob van den Dael/Vallensis en Margaretha van Clootwijk. Geboren in 1612, overleden 15 augustus 1673. Hij huwde in 1643 met Agatha van Beresteijn (1625-1702). Hij was curator van de universiteit van Leiden.

25 oktober 1673

mr. Hendrik Janszn. Duyst van Voorhout, bij uitzondering geen burgemeester, zoon van Johan Duyst van Voorhout en Geertruid van der Burch. Geboren in 1637, overleden 28 november 1674. Hij huwde in 1659 met Cornelia Doublet die in 1665 overleed.

14 februari 1675

mr. Harpert Maartensz. Tromp, zoon van de beroemde admiraal Maarten Harpertsz. Tromp en Dignum de Haes. Geboren 27 maart 1627, overleden 3 mei 1691. Hij huwde in 1654 met Magdalena van Adrichem (1639-1684). Hij was president-burgemeester van Delft en lid van de raad ter admiraliteit op de Maas.

12 juni 1691

mr. Pieter Paulusz. Teding van Berkhout, zoon van mr. Paulus Teding van Berkhout en Jacomina van der Voorst. Geboren 15 november 1643, overleden 5 februari 1713. Hij huwde in 1668 met Elisabeth Ruijsch (1645-1704) en in 1707 met Maria Evertsdr. van Bleiswijk (1647-1733). Hij was lid van de Raad van Staten en van de admiraliteit in Zeeland.

27 maart 1713

mr. Ewout Everts. (II) van Bleiswyck, zoon van Evert van Bleiswyck en Catharina Briel. Geboren 3 april 1651, ongehuwd overleden op 9 mei 1723. Hij was raad van Delft en lid van de admiraliteit op de Maas en in Zeeland.

***Pieter Teding van Berkhout,
ambachtsheer van Voorburg
1691-1713.***

*Gaspar van Kinschot,
ambachtsheer van Voorburg
1723-1759.*

23 juli 1723

mr. Gaspar Gasparsz. van Kinschot, zoon van mr. Gaspar van Kinschot en Sara Tromp. Geboren 28 oktober 1676, overleden 6 november 1759. Hij huwde in 1701 met Catharina Cornelia van Kinschot (1675-1762). Hij was raad van Delft en lid van de Hollandse Rekenkamer en hoofdingeland van Delfland.

7 december 1759

mr. Gerard Adriaensz. van Hoogeveen, zoon van mr. Adriaen Gerardsz. van Hoogeveen en Catharina Elisabeth Röver. Geboren 12 maart 1729, overleden 17 februari 1797. Hij was raad in de vroedschap van Delft en havenmeester te Delfshaven en bewindhebber van de Oostindische Compagnie.

1795-1813

Franse Tijd: Afschaffing van alle heerlijkheden.

1813-1829

mr. C. Overgaauw Pennis (1765-1843) was van 1815 tot 1840 (president-)burgemeester van Delft.

Geraadpleegde bronnen

Oud-archief der gemeente Voorburg

'Dorp aan de Vliet; geschiedenis van Voorburg', door Gabriël Gorris e.a.; uitg.: Scheveningen, drukkerij Wattez, 1961, 2e herziene druk.

De verkoop van de Ambachtsheerlijkheid Voorburg gedaan op 9 October 1828, door A. Dorsman (in: Voorburgsch Nieuws- en Advertentieblad, 1 juli 1933).

Fragmenten uit de historie van Voorburg, deel VII; niet ondertekende serie krante-artikelen van gemeentesecretaris D. van der Meide (in: Voorburgse Courant, 14 juni 1947).

Charterverzameling.

Oud-Archief Gemeente Voorburg, voor 1813.

Archief gemeente Voorburg 1813-1928.

Archief Nederlands Hervormde Gemeente te Voorburg.

Gemeentelijke archiefdienst, Delft

Kwartierstaten van Delftsche Vroedschappen, door mr. L.G.N. Bouricius; in maandblad De Nederlandsche Leeuw, 1914-1916.

Delftse Historische Sprokkelingen, Grepen uit de geschiedenis van Delft en omstreken, door C.D. Goudappel; uitg.: Delft, Elmar b.v., 1977.

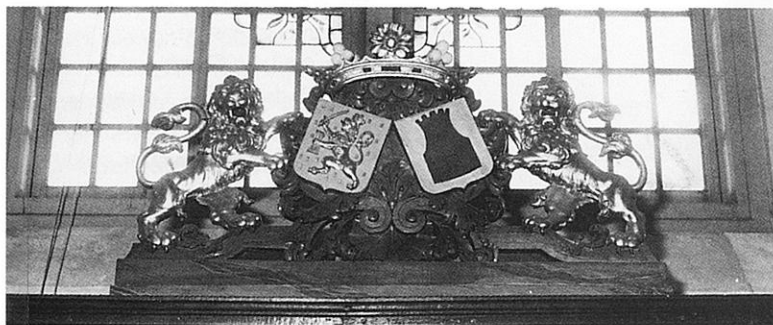
Archief Gemeente Delft, 1e Afdeling.

Algemeen Rijksarchief, Den Haag

Archief van de Leen- en Registerkamer van Holland, 1581-1795.

Iconografisch Bureau, Den Haag

Portretverzameling.

In de Oude Kerk aan de Herenstraat staat nog steeds, in het noorderstrancept, de 'herenbank'. Deze bank was eigendom van de ambachtsheer van Voorburg. Op de bank prijken de wapens van Holland en Voorburg.

de Ledenlijst

donateurs

A. Andriessen
J. Breebaart-Hansen
Notariskantoor mr. F.H.A.A.
Duynstee
drs. H.B. Eenhoorn
drs. H.M.W. ter Heegde
J. Jansen
J. L. Marcillaud
ir. W.M. Middelburg
A.C.H. Pieck
J. Schilperoort
C.J. Sloddering

leden

H.J. Alberts
W. Beek
J.H.S.M. de Beer
G. Bergshoeff
W. van Bielder
drs. R.E.J. Bisseling
J.R. van Blankenstein
J. Bleuland van Oordt
mr. F.J.R. de Boer
C.A.P. Brandsteder-Van der Kley
M.A.A. Brunklaus-Kruijtzter
H.E.W. Büller-Houdijk
J. Choy
L.M. Claessen
C. van Cooten
G. Cousins-Van Steen
D.H. Couvé
F. Dietz
W.P. van Dijk
De heer en mevrouw Van Dorp
P.A.A. van Dorp
H. van der Dries
drs. G.M. Duijvestein
M.G. van Eck-Trapman
mr. dr. J.W. Eggink
J.M. Eilander
J.A. den Elzen
D.W. van den Engh
M.M.H. Esvelt

Drukkerij Excelsior
J.F.A. Fafé
De heer en mevrouw Freutel
ir. G.P. Fries
A. van Grafhorst
E.A. Groenewegen
J.C. Haarmans-Van Duyn
Geschiedkundige Vereniging
Die Haghe

M.J. Harms
R. Haverkamp
L. Heijnen
ing. J.H.J. Hodes
J. Hogendijk
P. Hoogschagen
R.M.M. Janssen
J.Th. Janssen
M.C.M. Janssen
J.L. Jaspers
ir. R.J. Jongepier
A. Joosting-Schulze
A. de Joode
G. Joseph
J.L. Klein
G.A. Koeze
Koninklijke Bibliotheek
S. Koot
F.G.M. Kooijman
A.M. Koppen-Lethem
G.F.J. Kruijtzter
mr. P.C. Lagas
G.Th. Langerak
drs. C.L. van der Leer
A.J. de Leeuw
drs. I.C.A.A.M. van der Liet
H. Mast
P.G. Meershoek
E.S. van der Meer
G.W.M. Mens
C. Milot
M. de Mooij-Janson
F.T. Neuman
H.J. van Nieuwenhuizen
drs. A.E. Oostdijk
S. Oosting

G. Oosterkerk
De heer en mevrouw Pannekeet
B.S. Peijpers
J.P. Peyrot
Th.J.A. Pilaar
N. van Poppel
G.G.J. Rensen
mr. F.C.H.M. Robbers
J.C. Roest
W.J. Roemer
L.E. Romijn
E.W.R. van Roon
A.A. Roskott-Van der Geer
M.J. Sarabèr
C. Scharroo
J.C. van Schie
S.H. Schimmel
W. Slappendel
J. Slot
M.W. Soonius
C.J. Spierenburg
ir. T.J. Stahlie
ir. J.A. van der Stelt
A.M. Streefland
G.V.L. Toet
M.E. Ton
W. van Tuyl
ir. R.J. Veenstra
P.M. van Velsen
Th.A.W. Verheggen-Van der
Meulen
Q.J.J. Vink
H.A. Vinkestein-Van Herwijnen
B. Vis
Th.J. Visser
A.W. Voorhoeve-Tijmsmans
R.E. Waardenburg
drs. C.R. Walter
H. van der Werf
J. de Wit
G.J. Woelderink
P.J. Yperlaan
C. Zeelenberg
H.M. Zonderop
J.F. van Zutphen

VOORBURGS VERLEDEN

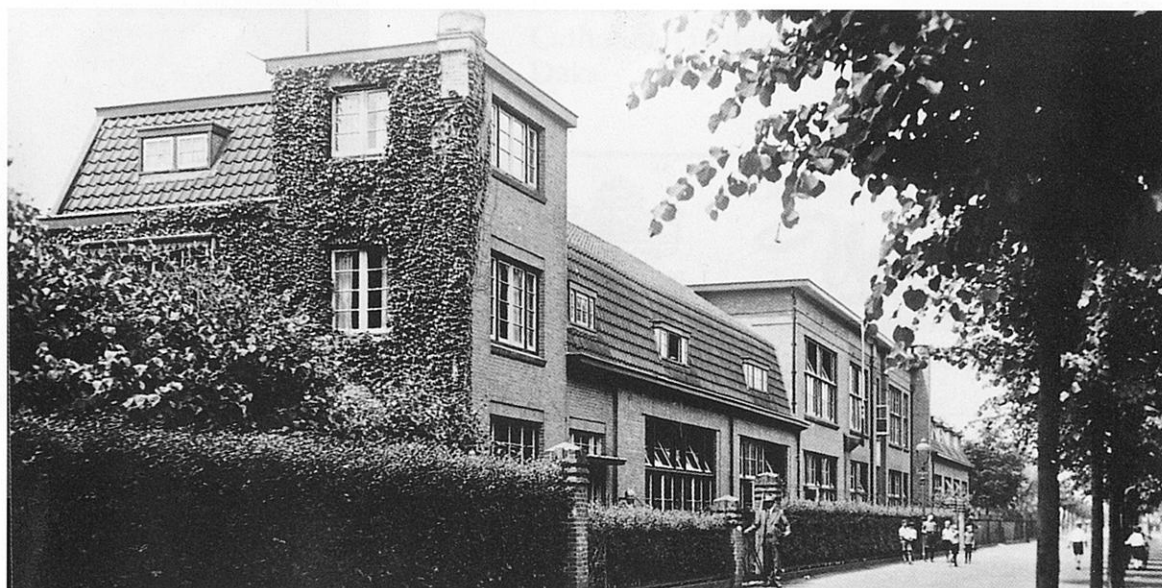
Van Wassenaer-Hoffmannschool

Als reactie op de nieuwe Onderwijswet van 1878 werden overal in het land pogingen ondernomen om een "School met den Bijbel" op te richten. In Voorburg vonden de initiatiefnemers van de Vereeniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs een gulle sponsor in oud-burgemeester O. baron van Wassenaer-Catwijck. Als eigenaar van de buitenplaats Vreugd en Rust stelde hij een terrein aan de Rozenboomlaan gratis beschikbaar. De daarop staande timmermanswo-

ning en werkplaats werden omgebouwd tot school met onderwijzerswoning. Op 7 juni 1880 werd de school voor de eerste 50 leerlingen geopend.

Enige jaren later sloten een aantal bestuursleden en de hoofdonderwijzer zich aan bij de nieuw gestichte gereformeerde kerk. De hervormde predikant verliet het schoolbestuur en de weduwe van de baron veranderde de bestemming van haar legaat (dat vormde in 1907 het startkapitaal voor de Van Wassenaer-Hoffmannschool

aan de Parkweg). Zonder sponsor maakte de school enige moeilijke decennia door. Om het leerlingenaantal op peil te houden werd in 1916 gestart met een MULO-afdeling, die tien jaar later, de strijdbijl tussen hervormden en gereformeerden was inmiddels begraven, verhuisde naar de nieuw gebouwde Wilhelmina-MULO op de hoek van de Parkweg en de Rozenboomlaan (op die plaats staat nu de Rabobank). Verdere samenwerking leidde in 1959 tot een fusie. Het gebouw aan de Parkweg werd verlaten en behalve de leerlingen namen men ook de naam Van Wassenaer-Hoffmannschool mee naar de Rozenboomlaan. Sinds enkele jaren hebben de leerlingen plaats moeten maken voor kunstenaars, die van de oude klaslokalen hun atelier maakten. We hebben dus in Voorburg twee gebouwen die de naam Van Wassenaer-Hoffmannschool gedragen hebben. Het is de bedoeling om de voormalige school aan de Rozenboomlaan binnen niet al te lange tijd te slopen.

De Christelijk-Nationale School aan de Rozenboomlaan bestond na de verbouwing in 1929 uit zeven ruime leslokalen en een flinke gymzaal.

V **HISTORISCH** G VOORBURG

Historische Vereniging Voorburg

Secretariaat: Van Deventerlaan 51
2271 TW Voorburg
telefoon: 070 387 51 79

Jaargang I • Nummer I • 1994

Redactieadres:
Vlietwijk 26
2271 EV Voorburg
telefoon: 070 386 67 65

Redactie:

Gerard Langerak *hoofdredacteur*
Martin Harms
René Vink
Eddy van Roon

Teksten:

Rosemarie Bisseling
Joop de Beer
René Vink

Grafische vormgeving:

Rietje van Eck-Trapman

Lay-out:

Rinus Sarabèr
Rietje van Eck-Trapman

Lithografie:

Gravura BV, Den Haag

Drukwerk:

Drukkerij Polstra, Voorburg

Copyright:

Overname van gedeelten uit
'Historisch Voorburg' is uitsluitend
toegestaan na schriftelijke toestemming
van de redactie.

Bestuur:

drs. R.E.J. Bisseling *voorzitter*
ir. J.A. van der Stelt *secretaris*
G.Th. Langerak *penningmeester*
drs. C.L. van der Leer *lid*
M.J. Harms *lid*
J.H.S.M. de Beer *adviseur*

Foto's:

Iconografisch bureau
Archief gemeente Voorburg
D.W. van den Engh
J. van Heijst
M.G. Trapman

Lidmaatschap 1995

Inwoner van Voorburg f40,-
Buiten Voorburg f45,-
Gezin f50,-

Penningmeester HVV
Postbank 288321
VSB Bank te Voorburg
rekeningnr. 88 15 54 359

